

achtergrond, en: Het wonder der jaren, hem deden kennen als een veelbelovend auteur. De liefdevolle waarneming en beschrijving van het leven der eenvoudigen, met hun soms zeer tragische conflicten, gaven aan zijn romans een eigen plaats.

Zijn nieuwste werk: *Het beloofde land*²⁾ heeft niets gemeen met zijn voorgangers, die de realiteit als uitgangspunt namen. Nu is de fantasie de voedingsbodem geworden van een aan alle werkelijkheid gespeend verhaal. Op zichzelf is dit natuurlijk geen bezwaar; de vraag is slechts of de overschakeling goed gelukt is. En ook hier moet bij het derde boek van eenzelfde schrijver een achteruitgang worden geconstateerd. De schrijver heeft hoog, doch helaas ook te hoog gegrepen. Hij beheerscht ten slotte niet meer zijn opgeroepen wereldje, dat daardoor een chaotisch en abrupt einde vindt.

Het gegeven: een groep godsdienstige fanatici, die met een autokaravaan op weg is naar het beloofde land, wordt opgehouden aan de grens en vindt haar ondergang tengevolge van lage jaloezie, zondige driften onder het mom van geestelijk leven en teleurgestelde verwachting, die omslaat in toemeloozen haat.

Bij het lezen komt telkens de herinnering op aan den tocht der Israëlieten door de woestijn. Mozes en Aäron zien men in nieuwe gedaante hier terug — de conflicten hebben overeenkomst met elkaar.

Daarnaast en daardoorheen flitsen beelden van de waanzinnige stichting van het Nieuwe Jeruzalem, door de wederdoopers in Munster. De machtsellust en zedelijke afdwalingen, die het geestelijk leven, hoe verkeerd dit ook al was, geheel verstikten of tot zijn tegendeel deden omslaan, vindt men hier, anders gecamoufleerd weer terug.

Goed getypeerd zijn de figuren van den leider en zijn secretaris. Vooral de eerste, die zich als een Mozes gevoelt het volk Gods uit de verdorven wereld uit te leiden, naar een land dat God hem wijzen zou, is aannemelijk uitgebeeld. Hij is het type van den mystiek geloovige, die den Bijbel uitlegt naar eigen innerlijk gevoelen en met een vermeende goddelijke opdracht den zwaren tocht onderneemt naar een ongewisse toekomst, waarin hij toch absoluut gelooft. Hij is de ijveraar, die meent Gods wil te doen, terwijl hij de eenvoudige waarden van zijn openbaring loochent en

in zijn verblindheid en ijver niet ziet dat God deze wereld niet heeft verlaten, maar dat Zijn Koninkrijk midden onder ons is. Groot zou deze figuur zijn geweest, als hij in zijn fanatisme, hoe zachtvaardig dit in dezen Tolstojanschen mensch zich ook openbaart, heroiek ten onder was gegaan. Zijn sterven valt evenwel nauwelijks op, heeft geen invloed op de oplossing, terwijl hij zich vlak voor zijn dood heeft ontpopt als een wankelmoedig man, die ten slotte niet meer gelooft in eigen ideaal. Toch zit er in dezen persoon iets, dat boeit, al beheerscht hij den roman niet.

Minder geslaagd is de Judas-figuur. Michaël, de sub-leider. Hij is zulk een mengeling van geloof, fanatisme, naïfver, gemeenheid, verraad, hoogmoedswaanzin, lafheid, heerschzucht en nog veel meer, dat in hem gepersonifieerd lijken al de krachten die den waanzinnigen tocht tot een mislukking en catastrofe leiden.

Enkele vrouwenfiguren zijn goed, in hun geloof, hun ontnuchtering en vertwijfeling. Het best is nog de chef-monteur, maar dit is een gewoon mensch, iemand die niet uit geloofsverwelingen, maar zulver om het materiële voordeel aan den tocht meedoet. Hij wordt zoодоende het symbool van de werkelijkheid, waardoor men een zuiver beeld krijgt van de individuele afwijkingen der leidende „geloovigen”. Deze symboliek ontnaemt hem niet zijn zuiver mensch-zijn, waardoor hij deze beweging kritisch bezien kan, eenzijdig spottend met de verdwazing en aan den anderen kant hulpvaardig voor de misleiden — een sympathieke figuur temidden van een krioelende menigte dwazen en verdwaasden, die de innerlijke overtuiging, het geloof, missen om van hun onderneming, zelfs in haar ondergang, iets meer te maken dan een dwaze vertooning met een melodramatisch einde.

Er zitten in dit boek heel goede gedeelten, maar de schrijver beheerscht zijn stof niet volledig genoeg om er een fantastisch-geloofwaardig d.i. aannemelijk geheel van te maken. Hij heeft zich willen uitheffen uit het milieu der kleine dingen, een zeer lofwaardig pogen, waarin hij zelfs ten deele is geslaagd, maar waaraan hij zich uiteindelijk heeft overtuigd.

Beide boeken, dat van Miedema en dat van Romijn, zijn zeker lezenswaardig, en voldoen toch niet aan de verwachting, die men van hun schrijvers koesterde; de eerste greep te laag, de tweede te hoog.

Gron.

H. S.

²⁾ Uitgave Bosch & Keuning N.V., Baarn.

De kwestie van het evangelisten-ambt (XVIII)

ZENDING EN EVANGELISATIE

§ 6. DE CONFRONTATIE VAN DE THANS IN DE KERK FUNGERENDE BIJZONDERE AMBTS-DRAGERS MET DEN EVANGELIST (vervolg).

Aan de hand van het „Formulier om te bevestigen de dienaren des Woords” is aangetoond, dat, ofschoon de vaders niet wilden weten van een opnieuw erkennen van het evangelisten-ambt, ze dat in dit formulier niet hebben doen uitkomen.

Op bl. 19 brengt de minderheidsnota nog een passage uit het formulier tot bevestiging van de dienaren des Woords in geding en wel dat stuk aan het slot, dat begint met: „Uit deze dingen kan men zien enz.”. In dat stuk wordt geciteerd Matth. 28:20, ook 1 Tim. 2:2 en Titus 1:5. De minderheidsnota vervolgt dan: „Hieruit blijkt weer, dat onze vaders de overtuiging waren toegedaan, dat de arbeid tot vermeerdering en die tot bewaring der kerk, die verricht werd door de apostelen en hun helpers voortgezet werd door de dienaren des Woords. Titus wordt zelfs als een herder aangeduid. Weiden en vergaderen van schapen gingen bij hem samen”.

We merken op: in dat gedeelte van het formulier, dat geciteerd wordt, gaat het om de continuëering van den bijzonder-ambtelijken dienst als de apostelen er niet meer zijn. Let wel: om de volle bediening van „vermeerderen” en „bewaren” tot het einde der wereld, gelijk er uitdrukkelijk staat. En juist daarvoor moet Tim. het Woord doorgeven aan anderen, die ook bekwaam zijn om te leeren en moet Titus onderlingen aanstellen. Blijkens de Kanttekeningen dachten de vaders bij Titus 1:5 aan de ouderlingen, die arbeiden in het Woord, en dat is ook uit het verband in het formulier duidelijk. Doch beteekent dat nu, dat bedoeld is: uitsluitend en alleen de dienaren des Woords zetten de apostolische bediening voort? Waar blijven dan de regeerouderlingen en diakenen? Blijkens 1 Tim. 2:2 en Titus 1:5 gaat het om de continuëering van de Woordbediening in de plaatselijke kerk van Ephese en de plaatselijke kerken op Creta. En in het formulier gaat het om hetzelfde. Dat is duidelijk de bedoeling en of de nevenbedoeling aanwezig is, dat alleen de plaatselijke „herders en leeraars” de eenige bedienaren des Woords zullen zijn met uitsluiting van bijv. de evangelisten, staat hier niet uitgedrukt met woorden. Dat kan men er alleen in lezen, als men er van uitgaat, dat de vaders metterdaad geen evangelisten wilden. Doch men hoeft het er niet in te lezen. Wat de minderheidsnota erin leest, is uitleg van het formulier doch geen tekst. En als de vaders de gedachte, door de minderheidsnota gelanceerd, daarmee hebben willen uitdrukken, dan is de uitdrukking onduidelijk, en bovendien die gedachte Schrift-uitlegging en geen Schrift-tekst.

Voorts brengt de minderheidsnota naar voren, dat bij de handoplegging van de dienaren des Woords het „missionair” aspect niet is vergeten, getuige de woorden „tot uitbreiding van het rijk Zijns Zoons Jezus Christus” (blz. 19).

Het is mogelijk, zoo willen wij opmerken, dat de vaders, gezien hun „afkeer” van het evangelisten-ambt en hun voorstaan van het uitzenden van dienaren des Woords als „missionarissen” hier dat „zendings”-aspect hebben willen verdisconteren. Doch het kan ook op de plaatselijke kerk alleen zien, in den zin van Zondag 48 Heid. Catech.: „regeer ons alzoo door Uw Geest en Woord, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen”. Dat is de eerste „uitbreiding” van het rijk Gods; en daarna het tweede: „bewaart en vermeerder Uw kerk” (waarbij verwezen wordt naar Ps. 51:20 en 122:6, in welke beide teksten het gaat om den opbouw van Sions muren en den vrede van Jeruzalem; een uitgedrukt zendingsaspect hebben die teksten niet).

Doch hoe het ook zij: we hebben hier een vrije uitdrukking van de vaders, niet letterlijk aan de Schrift ontleend. En als die vaders het „missionair” element hadden willen beklemtonen, dan hadden ze dat toch zeker wel wat duidelijker moeten doen, bijv. door een zin daaraan te wijden in de omschrijving van de ambtsaak. Doch nu moeten we concluderen: het zendingsmotief kan meespreken, doch expressis verbis, met uitgedrukte woorden, vinden wij het niet.

Tenslotte wordt door de minderheidsnota geattendeerd op de aanwending van het doopsbevel (Matth. 28:19) op den doop in een reeds eeuwen gevestigde gemeente. En de minderheidsnota voert dat aan tegen het zoogenoemd eenzijdig aanwenden van dezen tekst op de zendingsprediking, gelijk het meerderheidsrapport dat zou doen.

Inderdaad spreekt het meerderheidsrapport niet over het doopsbevel, ook in Matth. 28:19 gegeven. Dat houdt verband met den opzet van het stuk over de zendingsopdracht. Doch uit het rapport blijkt voldoende, dat het ook dat doopsbevel in rekening brengt. Nu zegt de minderheidsnota: het is „veel zuiverder” Matth. 28:19 het doopsbevel te noemen, zooals de Catech. doet in antw. 71, dan met het meerderheidsrapport dezen tekst de zendingsopdracht te noemen.

Wij willen aantekenen: a) Inderdaad spreekt antw. 71 over Matth. 28:19 als „de inzetting des doops”; doch wil de Catech. nu daarmee zeggen: er staat niet meer in dien tekst? en: het doopen is het allesbeheerschende en voornaamste van dien tekst? Of is het niet veeleer zóó te nemen: in Matth. 28:19 wordt naast andere zaken óók het doopen bevolen? Wij gelooven op goede gronden het laatste, want naar Matth. 28:19 wordt ook verwezen bij antw. 22 (en dan bij „al wat ons in het Evangelie beloofd wordt”) is een christen noodig te gelooven; wat ken-

nelijk ziet op: „leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb” in vs 19); en bij antwoord 53 naar vs 19 en 20 voor de uitdrukking „dat Hij (de H. Geest) ook mij is gegeven”; zoodat we kunnen vaststellen, dat de vaders in Matth. 28:19 meer lazen dan alleen doopsbevel.

b) Trouwens de tekst wijst duidelijk uit, dat het niet gaat om doopen alleen of doopen als hoofdzak. Er staat immers: „Gaaf dus heen om alle volken tot (Mijn) discipelen (leerlingen) te maken, hen doopende in den naam van den Vader en van den Zoon en van den Heiligen Geest, leerende hen onderhouden (bewaren, doen) al hetgeen Ik u geboden (opgedragen) heb”.

Nu is de moeilijkheid, hoe de deelwoorden „doopende” en „leerende” in hun verhouding tot het „discipelen maken” opgevat dienen te worden. Sommige uitleggers lezen zóó: „om alle volken tot (Mijn) discipelen te maken door ze te doopen..... door ze te leeren. Dan geeft het doopen en leeren aan op welke wijze het toegepast met het discipelen maken. Anderen laten het doopen en leeren volgen op het discipelen maken, zoodat er dan drie bevelen worden gegeven: het zendingsbevel, het doopsbevel en het kerkbevel. Ook is de verhouding tusschen doopen en leeren moeilijk, daar in den tekst beide deelwoorden zonder verbindingswoord naast elkaar staan.

Doch hoe een en ander ook opgevat moge worden, toch is duidelijk, dat de hoofdzak is het discipelen maken, zoodat we onmogelijk kunnen zeggen: het doopen domineert. En dat bedoelt ook antw. 71 Heid. Catech. niet. Vandaar dat we meenen: het meerderheidsrapport heeft de hoofdzak, het beheerschende, van den tekst aangewezen en gegrepen.

c. En als de minderheidsnota nog toevoegt, dat de Catech. Matth. 28:19 ook toepast op den doop in een reeds gevestigde gemeente, dan zal niemand dat willen ontkennen, ofschoon dient te worden opgemerkt, dat in antw. 71 Matth. 28:19 niet wordt geciteerd om bepaaldelijk den doop voor heidenen, die zich bekeerden, noch voor leden van de gevestigde kerk aan te wijzen, doch om antwoord te geven op de vraag, waar, in welke Schriftplaats, Christus heeft toegezegd, dat Hij ons enz. En dat staat in het centrum der aandacht. Zoodat hetgeen de minderheidsnota aanwijst alleen maar neven-gedachte kan zijn.

Als — tenslotte — de minderheidsnota aanwijst, dat Matth. 28:20 fungeert als bewijsplaats in art. 27 en 29 Ned. Geloofsbelijdenis, om te bewijzen dat de kerk er is van het begin der wereld tot het einde en in dat verband de verdrinking onder Achab wordt gememoreerd, wat alles moet aantoonen, dat niet alleen aan de „vermeerdering”, doch ook aan de „bewaring” der kerk is gedacht, stemt een ieder dat toe. Het meerderheidsrapport weersprekt nergens de bewaring. Zoodat wij niet vermogen in te zien, dat laatstgenoemd rapport „versmalde exegese” van vs 19 geeft, wat we boven reeds behandelden. Want het bedoelde rapport had te handelen over de vraag, wie zullen heengaan om de volken tot discipelen van Christus te maken, als de apostelen zijn weggevallen.

J. FRANCKE.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT. No. 33

Middelburg en Amsterdam

Amice,

Je hebt den draad nog niet verloren, hoop ik? In het nummer van 27 Januari schreef ik je een brief over „Wetenschapsgevaaren?” (nr 28). In dien brief zei ik een en ander over de synode van Middelburg 1896. Ik merkte daarin op, dat zij — let wel — getuigde van groote voorzichtigheid en wijsheid juist ten aanzien van kwesties, als die welke in 1936, dus precies 40 jaar later, door de synode van Amsterdam aan de orde waren gesteld. Dogmatische kwesties, over punten als algemeene genade, pluriformiteit, onpersoonlijke (!) menscheijke natuur van Christus, enkele anthropologische opvattingen van de wijsbegeerte der wetsidee, en meer geleerdheid. En ten aanzien van ZULKE kwesties gaf ik enkele citaten uit de stukken van de Middelburgsche synode, ten bewijze, dat ze metterdaad had gepleit voor groote voorzichtigheid in de synodale behandeling van dergelijke wetenschappelijke kwesties.

Nu heeft ds J. Bosch, te Ermelo, onze redactie een stuk gezonden, dat opgenomen is, in het nummer van 17 Febr., in mijn brief aan jou, nr 31. Ds Bosch betoogt daarin, met groote kennis van zaken en nauwkeurige ontleding, dat die synode van Middelburg niet wijs heeft gehandeld. En ook niet goed. En niet eerlijk. Ds Bosch wil aantoonen, dat deze middelburgsche synode onrechtvaardig opgetreden is tegen den kerkeraad van Bedum A, die een bezwaarschrift had ingediend tegen bepaalde meningen van dr. A. Kuiper. En dat ze geen lust had, om tegen dezen man in het geweer te komen. En dat ze op ondeugelijke wijze, en niet opziedende tegen een onzuivere situatietekening omtrent Bedum's bezwaarschrift, zich van de zaak heeft afgemaakt; en dat er dus toen een geschil bleef zitten, dat had moeten en kunnen uit den weg geruimd worden. En dat we dus niet wijs deden, toen we jou vertelden, dat Middelburg wel wijze dingen had gezegd.

En nu vraag je, net als die goede vriend, dien ik erover sprak onlangs, wat ik daarop te zeggen heb. Het is eenvoudig genoeg: ik geloof, dat we allebei gelijk hebben. Ds Bosch, en Adolphus Venator ook. Allebei gelijk. 'k Wou, dat we dat vaker konden zeggen.

Je lacht een beetje ongelooft? Twee menschen, die ieder een paar kolom volschrijven, de een tegen den ander, zouden allebei gelijk hebben?

Ja, beste man, kan dat niet?

De B.
men be-
Bedum.
zwaarse-
tafel gel-
voorgau-
V.U.) z
En zoo

Nu lu-
die depu-
deputate-
ten wel
de syno-

Men k-
den kerl-
telde. D-
gebleven
volgende
dat Bed-
profiel
Aan d-
gegeven
schon

Maar
Want
synode
Bepaalde
ten teek-
Ik zie

b) ds
niet op

Dat h-
Maar
wenken
goede re-

Ik des-
had een
blinde-da-
menten

gische b-
scheepsd-
moet nie-
heid We-
Als ik j-
kamer, z-
dan roes

Een d-
pressen

Nu ze-
den kapl-
marconis
het best-
om een
alle ingr

Daar l-
Maar l-
Want

dokter v-
behulp v-
scheepsd-
patient

dokters
en kiesel-
maar op

eersten
Middel-
niet ope-

kwaam
achnd. I-

Maar
sterdam

reeren. I-
mer l vo-
de patiën-
waren m

weet 'n j-
zelf gelc-

En toe-
Dat be-

Het be-
schappell-

Prof. G-
ties, wa-
fessionel-

emand u-
u bij uw

De me-

dokter n-
die en d-

zoo'n inst-
het om l-

toen ten-
heeft An-

Ik blijf

Vondel d-

Schoen-m-

U allen b-

Hij hee-

Een yede-

Daer hem-

En Vor-

bij. Er w-

van Ven-

Toen kw-

de schoen-

hoorde d-

man van

en ik zal

maker z-

hij troc-

waarop A-

van die

ging de

't schoone

Apellen, E-

Bracht ve-